

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи,
проведення практичних занять
і виконання контрольної роботи
з дисципліни

«ЕКОНОМІКА КОРУПЦІЇ»

*(для студентів освітнього рівня «магістр» спеціальності 073 – Менеджмент
освітньої програми «Управління фінансово-економічною безпекою»)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2019

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, проведення практичних занять і виконання контрольної роботи з дисципліни «Економіка корупції» (для студентів освітнього рівня «магістр» спеціальності 073 – Менеджмент освітньої програми «Управління фінансово-економічною безпекою») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Н. О. Чех. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 14 с.

Укладач канд. екон. наук, ст. викл. Н. О. Чех

Рецензент

Н. І. Гордієнко, кандидат економічних наук, професор кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, протокол № 1 від 30.08.2017.

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1 Метою викладання дисципліни «Економіка корупції» є формування системи спеціальних знань з питань корупції, її проявів та наслідків.

1.2 Основними завданнями вивчення дисципліни «Економіка корупції» є засвоєння студентами знань про корупцію та її прояви, з'ясування сутності економічних причин та наслідків корупції для безпеки держави, суспільства та підприємства, визначення основних напрямів забезпечення безпеки від корупційних ризиків.

1.3 Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні поняття пов'язані з корупцією;
- теоретичні засади, основні підходи та моделі корупційних проявів;
- основні причини та наслідки корупції;
- роль громадськості, держави та суб'єктів господарської діяльності в запобіганні корупції;
- міжнародний досвід в протидії корупції;
- сучасний стан корупційних проявів та їх зв'язок з організованою злочинністю.

уміти:

- визначати основні поняття корупції;
- здійснювати оцінку та аналіз даних про стан корупційних проявів;
- з'ясовувати причини виникнення ризиків та загроз пов'язаних з корупцією;
- усвідомлювати небезпеку явища корупції для суспільства та підприємства;
- використовувати національний та зарубіжний досвід у сфері протидії корупції.

мати компетентності:

- готувати рекомендації, пропозиції щодо підвищення рівня захищеності від корупційних ризиків;
- приймати рішення у сфері запобігання корупційним ризикам;
- оптимізувати процес функціонування системи безпеки щодо запобігання корупційним проявам.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 КОРУПЦІЯ ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКТОР: АНАЛІТИЧНИЙ ПІДХІД

Тема 1 Корупція: суть, причини та наслідки її впливу

Питання для розгляду на практичному занятті:

1. Сутність та види корупції.
2. Підходи до трактування корупції.
3. Корупція: агентські відносини.
4. Позитивні наслідки корупції.
5. Негативні наслідки впливу корупції на економіку країни.

Теми доповідей:

1. Історичні форми прояву корупції як соціально-правового явища.
2. Законодавче регулювання запобігання і протидії корупції.
3. Фактори сприяння існуванню та поширенню корупції в Україні.
4. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії корупції.

Приклади ситуаційних вправ за темою для опрацювання на практичному занятті:

М. Іванов, працюючи з 1980 року по теперішній час на посаді лікаря-хірурга денного стаціонару Скалатської комунальної районної лікарні Підгорного району Тернопільської області та в окремих випадках виконуючи організаційно-розпорядчі функції, перевищив надані йому службові повноваження з метою вирішення сімейних проблем своєї дочки та вчинив службове підроблення, умисно склавши, виписавши і видавши завідомо неправдивий документ – скерування на стаціонарне лікування у психіатричному відділенні Тернопільської обласної психоневрологічної лікарні своєму зятеві – В. Калачубі, самовільно встановивши йому діагноз «маніакально-депресивний синдром», хоча останній на обліку в лікаря-психіатра не перебував і психічними захворюваннями не страждав.

Чи є в діях М. Іванова ознаки корупції? Аргументуйте свою відповідь. Які санкції варто застосувати до М. Іванова?

Література

1. Конституція України: зі змінами та доповненнями : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.12.1996] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

3. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 265 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 38. – Ст. 108.

4. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження : монографія / [І. О. Ревак, В. І. Франчук, Ю. А. Комісарчук та ін.]. – Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів : ЛьвДУВС, 2011. – 219 с.

5. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: Монографія / М. І. Мельник. – Київ : Атіка, 2001. – 301 с.

6. Невмежицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія / Є. В. Невмежицький. – Київ : КНТ, 2008. – 366 с.

Тема 2 Конфлікт інтересів як ймовірна ситуація виникнення корупції на публічній службі

Питання для розгляду на практичному занятті:

1. Поняття конфлікту інтересів.
2. Конфлікт інтересів, пов'язаний з виконанням окремих управлінських функцій стосовно осіб, з якими пов'язані приватні інтереси державного службовця.
3. Конфлікт інтересів, пов'язаний з виконанням оплачуваної роботи на умовах трудового договору або контракту особами, з якими пов'язані приватні інтереси державного службовця.
4. Конфлікт інтересів, пов'язаний з володінням цінними паперами, корпоративними правами, банківськими вкладками.
5. Конфлікт інтересів, пов'язаний з отриманням подарунків та послуг.
6. Конфлікт інтересів, пов'язаний з майновими зобов'язаннями і судовими розглядами.
7. Конфлікт інтересів, пов'язаний із взаємодією з бувшим роботодавцем і працевлаштуванням після звільнення з державної служби.

Теми доповідей:

1. Роль конфлікту інтересів у корупційних правопорушеннях.
2. Запобігання виникненню конфлікту інтересів.
3. Порядок врегулювання конфлікту інтересів на державній службі.
4. Відповідальність за наслідки конфлікту інтересів.

Приклади ситуаційних вправ за темою для опрацювання на практичному занятті:

Заступник голови райадміністрації Потапов Віктор Іванович в декларації за минулий рік не вказав факт отримання подарунку, мотивуючи його вартість, що не перевищує одну мінімальну зарплату та те що цей подарунок біло отримано від жінки.

Оцініть, чи є правомірними та обґрунтованими аргументи В. І. Потапова, чи не порушив він норми закону України «Про запобігання корупції».

Література

1. Конституція України: зі змінами та доповненнями : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.12.1996] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

2. Одержання подарунків особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : Роз'яснення Міністерства юстиції України від 28.07.2011 // Баланс-Бюджет. – 2011. – № 36. – Ст. 11

3. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

4. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 265 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 38. – Ст. 108.

5. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4. – Ст. 43.

Тема 3 Особливості та вплив бюрократичної корупції

Питання для розгляду на практичному занятті:

1. Бюрократія і бюрократизм.
2. Політична і бюрократична корупція.
3. Бюрократична корупція на нижньому рівні.
4. Модель поведінки корумпованого чиновника.

Теми доповідей:

1. Бюрократична корупція як наслідок політичної корупції.
2. Бюрократизм та шляхи його раціоналізації.
3. Бюрократична тяганина як одна з причин корупції в публічній сфері.
4. Вплив бюрократизму та корупції на ефективність управління.

Приклади ситуаційних вправ за темою для опрацювання на практичному занятті:

Н. визнана винною в тому, що вона працюючи секретарем селищної ради, використовуючи своє службове становище, спряла фізичним особам у здійсненні ними підприємницької діяльності, а саме – надала приватному підприємцю П. довідку, яка містила недостовірну інформацію.

Чи є в діях Н. ознаки корупційного діяння? Якщо так, то кваліфікуйте їх.

Література

1. Конституція України: зі змінами та доповненнями : [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.12.1996] // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.

2. Одержання подарунків особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : Роз'яснення Міністерства юстиції України від 28.07.2011 // Баланс-Бюджет. – 2011. – № 36. – Ст. 11.

3. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

4. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 265 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 38. – Ст. 108.

5. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4. – Ст. 43.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 КОНКУРЕНЦІЯ І КОРУПЦІЯ

Тема 4 Корупція у приватному секторі

Питання для розгляду на практичному занятті:

1. Вплив корупції на приватний сектор.
2. Дослідження корупційних відносин бізнес-влада.
3. Приклади корупційних ситуацій.
4. Участь посередницьких фірм.

Теми доповідей:

1. Роль громадськості у запобіганні корупції в приватному секторі.
2. Службова злочинність у приватному секторі.
3. Корупція в економічній діяльності.
4. Заходи запобігання виникненню корупційних відносин бізнес-влада.

Література

1. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія / М. І. Мельник. – Київ : Атіка, 2001. – 301 с.
2. Одержання подарунків особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : Роз'яснення Міністерства юстиції України від 28.07.2011 // Баланс-Бюджет. – 2011. – № 36. – Ст. 11
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
4. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 265 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 38. – Ст. 108.
5. Rose-Ackerman S. The Economics of Corruption / S. Rose-Ackerman // Journal of Public Economics. – 1975. – Vol. 4. – № 2. – P. 187–203.

Тема 5 Корупційні прояви в бізнес середовищі

Питання для розгляду на практичному занятті:

1. Вплив корупції в бізнесі на підприємства.
2. Форми та причини корупції в приватному секторі.
3. Хабарі за працевлаштування.
4. Недобросовісна конкуренція.
5. Купівля комерційної інформації.

Теми доповідей:

1. Особливості корупційних проявів в приватному секторі.
2. Відповідальність за корупційні правопорушення або порушення, пов'язані з корупцією, в приватному секторі.
3. Заходи попередження ймовірності виникнення корупційних ризиків.

Література

1. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія / М. І. Мельник. – Київ : Атіка, 2001. – 301 с.
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
3. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження : монографія / [І. О. Ревак, В. І. Франчук, Ю. А. Комісарчук та ін.]. – Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів : ЛьвДУВС, 2011. – 219 с.

4. Rose-Ackerman S. The Economics of Corruption / S. Rose-Ackerman // Journal of Public Economics. – 1975. – Vol. 4. – № 2. – P. 187–203.

Тема 6 Подолання корупції та її проявів в приватному секторі

Питання для розгляду на практичному занятті:

1. Боротьба з корупцією на рівні підприємства.
2. Система протидії корупції в компанії.
3. Перевірка корупційних ризиків.
4. Види антикорупційних заходів.

Теми доповідей:

1. Інформаційно-аналітична підтримка виявлення та діагностування (прогнозування) корупційних ризиків.
2. Прогнозування розвитку та наслідків впровадження корупційних ризиків у діяльність підприємства, установи, організації.
3. Зміст антикорупційного аудиту та його правове забезпечення здійснення.
4. Зміст антикорупційного комплаєнсу.
5. Розробка антикорупційної програми підприємства.

Література

1. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія / М. І. Мельник. – Київ : Атіка, 2001. – 301 с.
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
3. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження : монографія / [І. О. Ревак, В. І. Франчук, Ю. А. Комісарчук та ін.]. – Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів : ЛьВДУВС, 2011. – 219 с.
4. Rose-Ackerman S. The Economics of Corruption / S. Rose-Ackerman // Journal of Public Economics. – 1975. – Vol. 4. – № 2. – P. 187–203.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 КОРУПЦІЯ І ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА

Тема 7 Тіньова економіка та її зв'язок з корупцією

Питання для розгляду на практичному занятті:

1. Поняття і сутність тіньової економіки.
2. Причини та наслідки тінізації економіки.
3. Тіньова зайнятість.

4. Ухилення від сплати податків.
5. Корупція в системі державних закупівель.
6. Взаємозв'язок тіньової економіки та корупції.

Теми доповідей:

1. Тіньова економіка: особливості і шляхи легалізації.
2. Масштаби тіньової економіки в Україні.
3. Ідентифікація взаємозв'язку корупції та тіньової економіки в Україні.
4. Ухилення від сплати податків як складова тіньової економіки та корупційний прояв.

Література

1. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія / М. І. Мельник. – Київ : Атіка, 2001. – 301 с.
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
3. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження : монографія / [І. О. Ревак, В. І. Франчук, Ю. А. Комісарчук та ін.]. – Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів : ЛьвДУВС, 2011. – 219 с.
4. Rose-Ackerman S. The Economics of Corruption / S. Rose-Ackerman // Journal of Public Economics. – 1975. – Vol. 4. – № 2. – P. 187–203.
5. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання : аналіт. доп. / Т. А. Тищук, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванов ; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2011. – 96 с.

Тема 8 Корупція і організована злочинність

Питання для розгляду на практичному занятті:

1. Суть корупції і організованої злочинності.
2. Зв'язок корупції та організованої злочинності.
3. Важливість корупції для організованої злочинності.
4. Відмивання грошей і корупція.

Теми доповідей:

1. Співвідношення корупції і організованої злочинності.
2. Корупція і організована злочинність: міжнародний досвід подолання.
3. Сучасні проблеми боротьби з організованою корупційною злочинністю.
4. Схеми відмивання коштів та місце корупції в них.

Література

1. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія / М. І. Мельник. – Київ : Атіка, 2001. – 301 с.
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
3. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження : монографія / [І. О. Ревак, В. І. Франчук, Ю. А. Комісарчук та ін.]. – Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів : ЛьвДУВС, 2011. – 219 с.
4. Еткінсон Ф. Посібник з передової практики протидії відмиванню грошей та корупційним злочинам для України : Практичні інструменти та методи для слідчих і прокурорів / Ф. Еткінсон, Т. Ласича, Ф. Паезано. – Базель : Базельський ін-т врядування, 2012. – 75 с.
5. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання: аналіт. доп. / Т. А. Тищук, Ю. М. Харазішвілі, О. В. Іванов ; за заг. ред. Я. А. Жаліла. – Київ : НІСД, 2011. – 96 с.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Метою індивідуального завдання контрольної роботи по курсу є вивчення окремих питань програми, які пропонуються для самостійного вивчення. Індивідуальне завдання виконується у виді рефератів, тематика яких відповідає навчальній програмі курсу.

Теми рефератів студент самостійно обирає з наданого викладачем переліку або додатково погоджує з викладачем.

Теми рефератів для індивідуального завдання контрольної роботи з дисципліни «Економіка корупції»

1. Корупція як економічна проблема.
2. Непотизм як вид корупції: різновиди та ознаки.
3. Організована економічна злочинність і корупція.
4. Політична корупція: особливості та шляхи протидії.
5. Судова система: корупційні ризики та шляхи їх зменшення.
6. Методи та технології проведення антикорупційного аудиту.
7. Вплив корупції на економічну конкуренцію.
8. Тіньова економіка і її взаємозв'язок з корупцією.
9. Корупційний ризик, ознаки та методи виявлення.
10. Корупція в економічній сфері: причини та механізми протидії.
11. Корупція – загроза національній безпеці.
12. Формування та реалізація антикорупційної політики.
13. Історія розвитку антикорупційного законодавства в Україні.
14. Антикорупційні засади діяльності ЗМІ.
15. Надання електронних послуг як механізм запобігання та протидії корупції.
16. Фінансовий контроль як спосіб протидії корупції.
17. Участь громадськості в заходах щодо запобігання проявам корупції.
18. Соціальна сутність корупції.
19. Проблеми корупції в податкових органах.
20. Психологічні особливості соціотипу корупціонера.
21. Антикорупційна програма юридичної особи, вимоги до її розробки та впровадженню.

Реферат повинен бути виконаний у формі письмового звіту за результатами авторських аналітичних досліджень, мати внутрішню логіку викладення матеріалу, характеризуватися достатньою повнотою виконання завдання і відповідати стандартним вимогам оформлення наукових робіт.

Основну увагу слід звернути на пошук шляхів підвищення ефективності фінансового менеджменту підприємства. На використані у роботі цифрові дані, документи, таблиці, рисунки обов'язково мають бути посилання із зазначенням джерел та номерів сторінок в них, на яких вміщується цей матеріал.

Структура оформлення:

- титульний аркуш;
- зміст завдання;
- вступ із визначенням мети виконання завдання;
- основний матеріал;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за потреби).

Поля – 2 см, з лівого краю – 3 см, шрифт – Times New Roman Cyr, розмір 14. Міжрядковий інтервал – 1,0. Оформлення рисунків, таблиць і формул здійснюється згідно з вимогами ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до організації самостійної роботи, проведення практичних занять
і виконання контрольної роботи
з дисципліни

«ЕКОНОМІКА КОРУПЦІЇ»

*(для студентів освітнього рівня «магістр» спеціальності 073 – Менеджмент
освітньої програми «Управління фінансово-економічною безпекою»)*

Укладач **ЧЕХ** Наталія Олександрівна

Відповідальний за випуск *Г. І. Кизилов*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *Н. О. Чех*

План 2017, поз. 307 М

Підп. до друку 16.08.2018. Формат 60 × 84/16
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 0,5.
Тираж 50 пр. Зам. № .

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.